

เศรษฐกิจสีน้ำเงิน: จากแนวคิดสู่นโยบายการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ ทางทะเล *

BLUE ECONOMY: A CONCEPT OF MARINE NATIONAL INTEREST PROTECTION

ภาวิดา รังษี, เชษฐ ใจเพชร

Pawida Rungsee, Chast Jaiphet

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University

Corresponding Author E-mail: pawida@mju.ac.th

บทคัดย่อ

เศรษฐกิจสีน้ำเงินเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลที่ต้องการให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติความมั่นคง จากแนวคิดนี้องค์การสหประชาชาติได้นำมากำหนดเป็นวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนข้อ 14 การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยได้ให้การรับรองเมื่อ ค.ศ. 2015 ประกอบกับประเทศไทยมีการนำทรัพยากรมาใช้อย่างต่อเนื่องทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเล ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในดังกล่าวนำมาสู่การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรทางทะเล และพระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 แต่กฎหมายนี้มุ่งเน้นมิติด้านความมั่นคง การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลภายในอาณาเขตของรัฐ มากกว่ามิติทางเศรษฐกิจและมิติด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในกระบวนการนโยบายสาธารณะเมื่อมีการนำนโยบายไปปฏิบัติแล้วเห็นปัญหา หรือมีการประเมินผลนโยบายแล้ว รัฐบาลสามารถนำมาปรับปรุงการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดความสมดุลของมิติทั้ง 3 ด้าน และก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: นโยบาย; เศรษฐกิจสีน้ำเงิน; ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

Abstract

Blue Economy is a concept concerning the use of marine resources, aiming to balance the aspect of economy, environment, and security. With the foundation of this concept, the United Nations developed the 2030 Agenda for Sustainable Development, whose Goal, item 14, involves the sustainable conservation and use of marine resources for sustainable development. Due to Thailand's commitment to the agenda in 2015 and its constant use of marine resources, which worsened the situation, these external and internal factors led to the inception of the 20-Year National Strategy concerning marine resource use and the Maritime Interest Protection Act, B.E. 2562 (2019). However, rather than emphasizing the aspects of economy and environment, this act primarily focuses on the security aspect through the protection and prevention of unlawful use of marine resources within the national maritime boundary. Therefore, within the process of public policy development, should an issue arise from the implementation of such policies, or an evaluation has been made, the Thai government is to be able to improve the policies to balance all three aspects, aiming for a truly sustainable use of marine resources.

Keywords: Policy; Blue Economy; Marine national interest

บทนำ

โลกมีพื้นที่ที่ปกคลุมด้วยน้ำหรือมหาสมุทรถึงร้อยละ 72 มหาสมุทรเป็นแหล่งกำเนิดของสิ่งมีชีวิตจำนวนมาก รวมถึงเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของมนุษย์ด้วย การทำประมงเพื่อหาสัตว์น้ำในทะเลมายังชีพเป็นกิจกรรมที่มีมานาน ต่อมามีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลเพิ่มขึ้นในหลายด้าน เช่น การขุดหาก๊าซธรรมชาติ การท่องเที่ยว การขนส่งสินค้า เป็นต้น กล่าวคือ การใช้ชีวิตอยู่กับทะเลกลายเป็นวิถีชีวิตของผู้คนมากมายในโลก แต่ละปีมีการนำทรัพยากรทางทะเลขึ้นมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจคิดเป็นมูลค่ามหาศาล จนก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและส่งผลกระทบต่อมา ทั้งปริมาณอาหารลดลง รายได้ลดลง การสูญเสียอาชีพ มลพิษทางทะเล ซึ่งเป็นปัญหาของประชากรจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลด้วยการใช้แนวทางอนุรักษ์เพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เพราะผู้คนจำนวนมากยังมีชีวิตที่ต้องพึ่งพิงทรัพยากรนำมาสู่ “แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน” เพื่อแก้ไขปัญหา

มุ่งเน้นการสร้างความสะดวกในมิติต่าง ๆ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ การนำทรัพยากรมาใช้ เพื่อก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ คนมีอาชีพและรายได้จากการใช้ทรัพยากร มิติด้านความ มั่นคง การจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในเขตแดนของแต่ละรัฐ และมิติด้าน สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน มิติด้านต่าง ๆ ตามแนวคิดเศรษฐกิจสี น้ำเงินล้วนมีความสำคัญ โดยเฉพาะมิติด้านความมั่นคงและการจัดการการใช้ทรัพยากร ดังนั้น ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญครั้งที่ 70 เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) ณ สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติ ประเทศสมาชิก 193 ประเทศ ได้ร่วมกันลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030) ซึ่งเป็น กรอบการพัฒนาของโลกเพื่อร่วมกันบรรลุการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่ง มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในข้อ 14 การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทาง ทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศไทยมีชายฝั่งทะเลยาว 3,148 กิโลเมตร (กรมทรัพยากรทางทะเลและ ชายฝั่ง, 2557) จากรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมชายฝั่งและทะเลของกรม ควบคุมมลพิษ พ.ศ. 2556-2557 (กรมควบคุมมลพิษ, 2557) พบว่าบริเวณอ่าวไทยมี ปริมาณโลหะหนักบางชนิดมีค่าเกินมาตรฐานแต่ยังไม่มีความเป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิตใด ๆ ใน ทะเล โลหะหนักดังกล่าวได้แก่ปรอทและตะกั่วตรวจพบในบริเวณปากแม่น้ำท่าจีน ปาก แม่น้ำแม่กลอง และปากแม่น้ำบางปะกง ส่วนโลหะหนักพวกทองแดงและโครเมียมพบใน บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาและยังพบโลหะหนักที่มีค่าเกินมาตรฐานที่อาจเป็นพิษต่อ สิ่งมีชีวิตในทะเลคือสังกะสีและตะกั่ว บริเวณปากแม่น้ำท่าจีนและปากแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นต้น อย่างไรก็ตามบริเวณอ่าวไทยมีปากแม่น้ำที่สำคัญ 4 สาย ซึ่งไหลจากภาคเหนือและ ภาคกลางของประเทศจึงเป็นแหล่งรองรับน้ำจืดที่มีของเสียและสารพิษปะปนมาจากต้นน้ำ อาจกล่าวได้ว่าบริเวณดังกล่าวเป็นจุดวิกฤตกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางทะเล ส่งผลให้สัตว์ น้ำในทะเลลดลง รายได้จากการทำประมงลดลง รวมถึงส่งผลในด้านอื่น ๆ เช่น สุขภาพของ ประชาชน ความงดงามของสถานที่ท่องเที่ยวทางทะเล เป็นต้น เมื่อความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากรส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่จึงเป็นปัญหาที่รัฐต้องเข้ามาจัดการแก้ไขโดยใช้นโยบายสาธารณะ ทำให้รัฐบาลไทยได้ร่วมลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) จากนั้นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มีการกำหนด ยุทธศาสตร์ในด้านที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และด้านการ เติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล รวมถึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการ รักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2562

เศรษฐกิจสีน้ำเงินถือเป็นแนวคิดใหม่ที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลในระดับโลก และเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐต่าง ๆ รวมถึงรัฐบาลไทย บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสอดคล้องของแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินกับนโยบายของรัฐบาลเพื่อเป็นแนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลให้เกิดความยั่งยืน

แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy Concept)

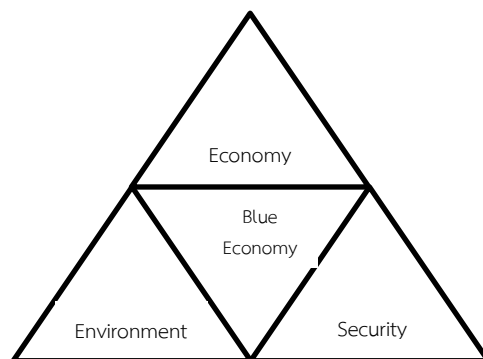
โลกมีพื้นที่ที่ปกคลุมด้วยน้ำหรือมหาสมุทรถึงร้อยละ 72 มหาสมุทรเป็นแหล่งกำเนิดของสิ่งมีชีวิตจำนวนมากและเป็นแหล่งอาหารของคนส่วนใหญ่ ปัจจุบันมูลค่าการซื้อขายอาหารจากสัตว์ทะเลในตลาดโลกสูงกว่าปีละ 1,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่การท่องเที่ยวทางทะเลมีมูลค่าสูงถึง 1,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี รวมถึงมูลค่าการขนส่งทางทะเลคิดเป็นร้อยละ 90 ของระบบห่วงโซ่อุปทานทั้งหมดของโลก ทำให้เศรษฐกิจทางทะเลมีมูลค่าถึงปีละ 25,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ปุนทริกา เรืองฤทธิ์, 2560) แต่การใช้ประโยชน์จากทะเลมากเกินไปอาจก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร เป็นที่มาของแนวคิดที่อยากจะให้เกิดการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน

“เศรษฐกิจสีน้ำเงิน” หรือ Blue Economy เกิดขึ้นครั้งแรกในการประชุม United Nations Conference on Sustainable Development หรือที่เรียกกันในงาน Rio+20 ใน พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) ณ กรุงดีโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล หลังการประชุมดังกล่าวแนวคิดนี้ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากองค์การสหประชาชาติ ธนาคารโลก และกลุ่มประเทศ Organization for Economic Co-operation and Development: OECD (จุฑารัตน์ พรหมทัต, 2562) สอดคล้องกับในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 70 เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) ณ สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติ ประเทศสมาชิก 193 ประเทศ ได้ร่วมกันลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030) ซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาของโลกเพื่อร่วมกันบรรลุการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภายในปี พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030) และได้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ไว้เป็นแนวทางให้แต่ละประเทศดำเนินการร่วมกัน ซึ่งแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินจะช่วยให้อบรรลุเป้าหมายตาม SDGs ข้อ 14 การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ทั้งนี้ องค์การในระดับโลก ได้แก่ องค์การสหประชาชาติ ธนาคารโลก และสหภาพยุโรป กล่าวถึงเศรษฐกิจสีน้ำเงินว่าเป็นแนวคิดที่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเล สอดคล้องกับคำว่าเศรษฐกิจที่

มีรากฐานอยู่บนความยั่งยืนของมหาสมุทร (UN in western Europe, 2020) ส่วนในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2562) ให้นิยามว่าเศรษฐกิจสีน้ำเงินคือแนวทางในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ให้ความสำคัญกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการดูแลระบบนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน หรือกล่าวให้เข้าใจง่ายที่สุดคือเศรษฐกิจสีน้ำเงินหมายถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่ส่งผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามชายฝั่งและในทะเลนั่นเอง สอดคล้องกับในเอกสารของกรมประมงซึ่งอธิบายว่าเศรษฐกิจสีน้ำเงินหมายถึงแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับท้องถิ่นและชุมชนเพื่อให้มีการดำรงชีพและดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืน (สุทธสินี สนธิรัตน์, 2561)

การจัดการเศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความสมดุลต้องคำนึงถึงมิติสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านความมั่นคง กล่าวคือการนำแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินไปใช้ภายใต้อำนาจอธิปไตยของพื้นที่ทางทะเลของแต่ละประเทศมีอยู่ สามารถก่อให้เกิดรายได้ สร้างอาชีพ และมีเงินทุนหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ เป็นการสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความมั่นคง และการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 ความสมดุลของเศรษฐกิจสีน้ำเงิน

ที่มา: ธนิต โสรัตน์ (2560)

ส่วนการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินไปปรับใช้ อติศร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และคณะ (2561) กล่าวว่าหลักการที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

- 1) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืนและอยู่ในระดับที่ไม่เกินขีดความสามารถในการรับรองของระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง
- 2) การให้ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อเป็นการกำหนดสิทธิให้กับผู้มีส่วนได้เสียในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

4) การบริหารจัดการแบบองค์รวมสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทับซ้อนกับพื้นที่อื่น ๆ
อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้วอุปสรรคของการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินคือ ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมจากการเติบโตทางเศรษฐกิจ และในหลายประเทศไม่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงิน รวมถึงไม่มีการทำงานอย่างบูรณาการของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

เศรษฐกิจสีน้ำเงินในประเทศไทย

ประเทศไทยมีชายฝั่งทะเลยาว 3,148 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 320 ตำบล 23 จังหวัด ประกอบด้วยทะเลด้านอ่าวไทย 17 จังหวัด และทะเลอันดามัน 6 จังหวัด (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2557) มีกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลในหลายด้าน ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ ดังนี้

ตารางที่ 1 มูลค่าผลประโยชน์ทางทะเลของประเทศไทย พ.ศ. 2559

ลำดับ	รายการ	ล้านล้านบาท
1	มูลค่าการนำเข้า ส่งออกทางทะเล	14.483
2	อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับปิโตรเคมีคอล พลาสติก	3.000
3	มูลค่านำเข้า ส่งออกน้ำมันดิบ น้ำมันสำเร็จรูป แก๊ส เชื้อเพลิง	1.087
4	รายได้จากบริการโลจิสติกส์ที่เกี่ยวข้องกับทะเล	0.794
5	รายได้จากการท่องเที่ยวทางทะเล (ต่างชาติ)	0.669
6	รายได้จากการขุดเจาะน้ำมัน แก๊สในอ่าวไทย	0.620
7	อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารทะเลบรรจุกระป๋องและแปรรูป (พ.ศ. 2557)	0.277
8	รายได้ภาครัฐจากการจัดหาปิโตรเลียม	0.198
9	มูลค่ากิจการประมง	0.123
10	รายได้จัดเก็บภาษีของกรมศุลกากร	0.119
11	อุตสาหกรรมเพาะเลี้ยงประมงชายฝั่ง	0.091
12	รายได้อุตสาหกรรมอู่ต่อเรือและซ่อมเรือ	0.045
13	รายได้จากการท่าเรือแห่งประเทศไทย	0.011
รวม		21.517

ที่มา: ธนิต โสรัตน์ (2560)

จากมูลค่าผลประโยชน์ทางทะเลของประเทศไทย สะท้อนภาพรวมของการใช้ทรัพยากรว่านักลงทุนและผู้ประกอบการมักคำนึงถึงเฉพาะต้นทุนและผลประโยชน์ส่วนตัวเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้คำนึงถึงมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและผลประโยชน์ส่วนรวม การกระทำดังกล่าวส่งผลให้มีต้นทุนในการแก้ไขปัญหา เช่น ปัญหามลภาวะหรือความสูญเสียทางทรัพยากรธรรมชาติตกอยู่กับสังคมหรือส่วนรวม และส่วนรวมต้องรับผิดชอบภาระดังกล่าวที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น (สุทธสินี สนธิรัตน์, 2561) จึงมีข้อเสนอให้ทำการประเมินมูลค่าจากต้นทุนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้วย ในงานวิจัยของ นิรมล สุธรรมกิจ และอนิน อรุณเรืองสวัสดิ์ (2561) เรื่องโครงการศึกษาแนวโน้มของการพัฒนาจังหวัดชายฝั่งทะเลของประเทศไทยเพื่อเข้าสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน และงานวิจัยของ วชิริน มีรอด และคณะ (2560) เรื่องการพัฒนาการอบการจัดทำบัญชีเศรษฐกิจสีน้ำเงิน มีข้อค้นพบดังนี้

1) ใน พ.ศ. 2558 เศรษฐกิจสีน้ำเงินของประเทศไทยมีมูลค่า 0.95-1.16 ล้านล้านบาท มีต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม 17,992-22,208 ล้านบาท และเศรษฐกิจสีน้ำเงินที่ยั่งยืนมีมูลค่า 0.93-1.16 ล้านล้านบาท ซึ่งต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมในการศึกษานี้ต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากไม่ได้รวมต้นทุนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเศรษฐกิจอื่น เช่น ผลกระทบต่อสุขภาพ ผลกระทบต่อระบบนิเวศ และไม่รวมต้นทุนของการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติ

2) การประมงและการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญที่สุดในเศรษฐกิจสีน้ำเงิน โดยจังหวัดปัตตานี สุราษฎร์ธานี ตรัง ระนอง สมุทรสาคร ตรัง และจันทบุรี มีการพึ่งพิงทรัพยากรประมงอันดับต้น ๆ ในขณะที่จังหวัดภูเก็ต ชลบุรี กระบี่ สุราษฎร์ธานี สงขลา ตรัง และพังงา สามารถสร้างรายได้จากผู้มาเยี่ยมเยือนจำนวนมากเป็นอันดับต้น ๆ

3) การจัดทำบัญชีประชาชาติที่คิดรวมต้นทุนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (System of Environment – Economic Accounting; SEEA) มีมูลค่า 78,540-78,840 ล้านบาท

เมื่อเศรษฐกิจสีน้ำเงินมีความสำคัญเช่นนี้จึงถือเป็นความจำเป็นที่จะต้องผลักดันจากแนวคิดสู่นโยบายเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังที่ โสภารัตน์ จารุสมบัติ (2562) กล่าวว่าแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินมีบริบทที่ครอบคลุมเรื่อง “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” แห่งผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างแยกไม่ออก

การผลักดันแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินสู่นโยบายการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

สำหรับประเทศไทยการเกิดขึ้นของนโยบายการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลมีผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในรัฐ ดังนี้

สภาพแวดล้อมภายนอก รัฐเกิดจากการที่ตัวแทนรัฐบาลไทยได้ลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030) ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในข้อ 14 การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สภาพแวดล้อมภายในรัฐ ประเทศไทยมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลมาอย่างยาวนาน และก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร

สภาพแวดล้อมดังกล่าวส่งผลต่อผู้ตัดสินใจในนโยบายและก่อให้เกิดการกำหนดนโยบายการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล โดยเริ่มจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในยุทธศาสตร์ด้านการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และด้านการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล ต่อมามีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 ซึ่งระบุถึงเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้การรักษาผลประโยชน์ของชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและผลประโยชน์สูงสุด รวมทั้งรักษาไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย สิทธิอธิปไตย และสิทธิหน้าที่อื่นใดตามกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้ในมาตรา 3 ได้กำหนดความหมายของคำที่สำคัญ เช่น

“ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล” หมายความว่าผลประโยชน์ของประเทศอันพึงได้รับจากกิจกรรมทางทะเล หรือประโยชน์อื่นใดในเขตทะเล ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านทรัพยากร หรือด้านสิ่งแวดล้อม

“กิจกรรมทางทะเล” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อประโยชน์ทางทะเลรูปแบบต่าง ๆ เช่น การพาณิชย์นาวี การประมง การท่องเที่ยว การแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรที่ไม่มีชีวิต การวางสายเคเบิลหรือท่อใต้ทะเล การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หรือการสำรวจและวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล

องค์กรที่ทำหน้าที่ด้านการกำหนดนโยบาย ให้คำแนะนำ ปรีกษา สนับสนุนการปฏิบัติงาน และติดตามประเมินการดำเนินงาน คือคณะกรรมการนโยบายการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (นปท.) มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่ง

นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา และจัดการความรู้เพื่อประโยชน์ของชาติทางทะเล (อจชล.) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการให้ คำปรึกษาและจัดการความรู้เกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลให้แก่ นปท. และศูนย์ปฏิบัติการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (ศรชล.) รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่ นปท. มอบหมาย

หน่วยงานที่รับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติคือ ศรชล. ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็น ผู้อำนวยการ และผู้บัญชาการทหารเรือเป็นรองผู้อำนวยการ แบ่งการทำงานออกเป็น ศร ชล. ภาค 1-3 และ ศรชล. จังหวัด 22 จังหวัดชายทะเล โดย ศรชล. มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1) วางแผน อำนาจการ ประสานงาน สั่งการ และสนับสนุนการปฏิบัติงานของ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล

2) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินแนวโน้มของสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดภัย คุกคามต่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเล และรายงานคณะกรรมการ คณะรัฐมนตรี ตามลำดับเพื่อพิจารณาต่อไป

3) เสนอแผน แนวทางในการปฏิบัติงานและดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ หรือแผนความมั่นคงของชาติทางทะเลต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และเมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนและ โครงการเพื่อปฏิบัติให้สอดคล้องกับแผนและแนวทางดังกล่าวต่อไป

4) วางแผน พัฒนา และดำเนินการเกี่ยวกับระบบควบคุม บังคับบัญชาและ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงานของ ศรชล. ให้สามารถติดต่อ เชื่อมโยง หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอื่นทั้งในประเทศ และระหว่างประเทศ

5) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนตระหนักรู้ในความสำคัญของผลประโยชน์ ของชาติทางทะเล สิทธิอธิปไตย เขตอำนาจ และสิทธิในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากร ในเขตทะเลพื้นที่ยื่นต่าง ๆ และหน้าที่ที่ต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติทางทะเล รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กระทบ ต่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเล

6) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของ ศรชล. หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ภารกิจการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล มุ่งเน้นในด้านการกำกับดูแล ป้องกัน ปราบปราม ระวัง ยับยั้ง จัดการ แก้ไข เพื่อบรรเทาปัญหา เหตุการณ์ สาธารณภัย หรือการกระทำผิดกฎหมายที่กระทบหรืออาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเลหรือ กิจกรรมทางทะเล โดยบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เช่น

กองทัพเรือ กรมเจ้าท่า กรมประมง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมศุลกากร กองบังคับการตำรวจน้ำ และหน่วยงานอื่น ๆ รวมถึงมีอำนาจในการสั่งการและกำกับดูแลท่าเทียบเรือ กิจการท่าเรือ ที่จอดเรือ ที่รับส่งสินค้า ท่ารับส่งคนโดยสาร ท่าเทียบเรือประมง กิจการแพปลา และพื้นที่หรือสถานที่ตามที่อยู่อาศัยการ ศรชล. ประกาศกำหนด

การปฏิบัติงานของ ศรชล. ภายใต้พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 ส่งผลดี เช่น การมี ศรชล. เป็นหน่วยงานกลางช่วยประสานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การสานต่อมาตรการป้องกันการทำประมงผิดกฎหมาย หลังจากที่คณะกรรมการยุโรปได้ประกาศปลดล๊อคใบเหลืองให้แก่อำเภอไทย เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2562 สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม ซึ่งช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการประมงเพื่อรักษาทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืน ภาคประมงไทยสามารถส่งออกสินค้าประมงไปจำหน่ายยังสหภาพยุโรป และประเทศคู่ค้าอื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงช่วยปราบปรามการค้ามนุษย์ในแรงงานภาคประมง เป็นต้น แต่ในอีกด้านหนึ่งเมื่อพิจารณาจากโครงสร้างขององค์กรที่ทำหน้าที่ด้านการกำหนดนโยบาย โครงสร้างและภารกิจหน้าที่ของ ศรชล. ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่านโยบายมุ่งเน้นเรื่องความมั่นคงมากที่สุด ดังที่มีการกำหนดให้ผู้บัญชาการทหารเรือเป็นรองผู้อำนวยการ ศรชล. โดยเฉพาะในหมวด 5 การปฏิบัติการและพนักงานเจ้าหน้าที่ เน้นภารกิจด้านการป้องกันและปราบปราม เช่น “มาตรา 33 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุผลที่เชื่อได้ว่า เรือต่างชาติได้กระทำความผิดตามกฎหมายที่ประเทศไทยมีเขตอำนาจ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ให้อาณัติสัญญาณเพื่อสั่งให้หยุดในระยะเวลาที่เรือต่างชาติสามารถเห็นหรือได้ยินสัญญาณได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งว่ามีคำสั่งให้หยุด เรือของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ออกคำสั่งจะอยู่ภายในเขตทะเลที่ประเทศไทยมีเขตอำนาจ...” ส่วนมิติด้านเศรษฐกิจหรือความมั่นคง และความยั่งยืนของทรัพยากรทางทะเลหรือสิ่งแวดล้อมยังไม่มีชัดเจนในพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 ถือเป็นหนึ่งในนโยบายสาธารณะ ด้วยวัฏจักรของนโยบายที่ประกอบด้วยการก่อตัวของนโยบาย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย และการสืบต่อหรือการยุตินโยบาย ก็สามารถปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินได้ ดังข้อเสนอในคู่มือการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย “Africa’s Blue Economy: A Policy Handbook” สรุปได้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดวาระ สร้างความตระหนัก และความเป็นเจ้าของในการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ซึ่งต้องเริ่มจากการสื่อสาร อาจใช้เครื่องมือนโยบายในรูปแบบสรุปภาพ เพื่อนำเสนอสภาพปัญหาและสร้างความเข้าใจร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การประสานงานเพื่อจัดทำนโยบายเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ควรมีกฎหมายรองรับเพื่อให้มีกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างความรู้เป็นเจ้าของผ่านกระบวนการจัดทำเศรษฐกิจสีน้ำเงิน มีกระบวนการปรึกษาหารือ การสร้างฉันทามติของผู้มีส่วนได้เสียอย่างครอบคลุมในทุกขั้นตอนของกระบวนการกำหนดนโยบาย

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดสาขาและลำดับความสำคัญ เป็นกลไกที่สะท้อนการพัฒนาในรายสาขาเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ความได้เปรียบ เสียเปรียบ และความสามารถในการแข่งขันของแต่ละสาขา หรืออาจใช้ตารางเปรียบเทียบความจำเป็นเร่งด่วนและความสำคัญ โดยมีกระบวนการปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อระบุให้เห็นประเด็นความท้าทาย โอกาส ทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

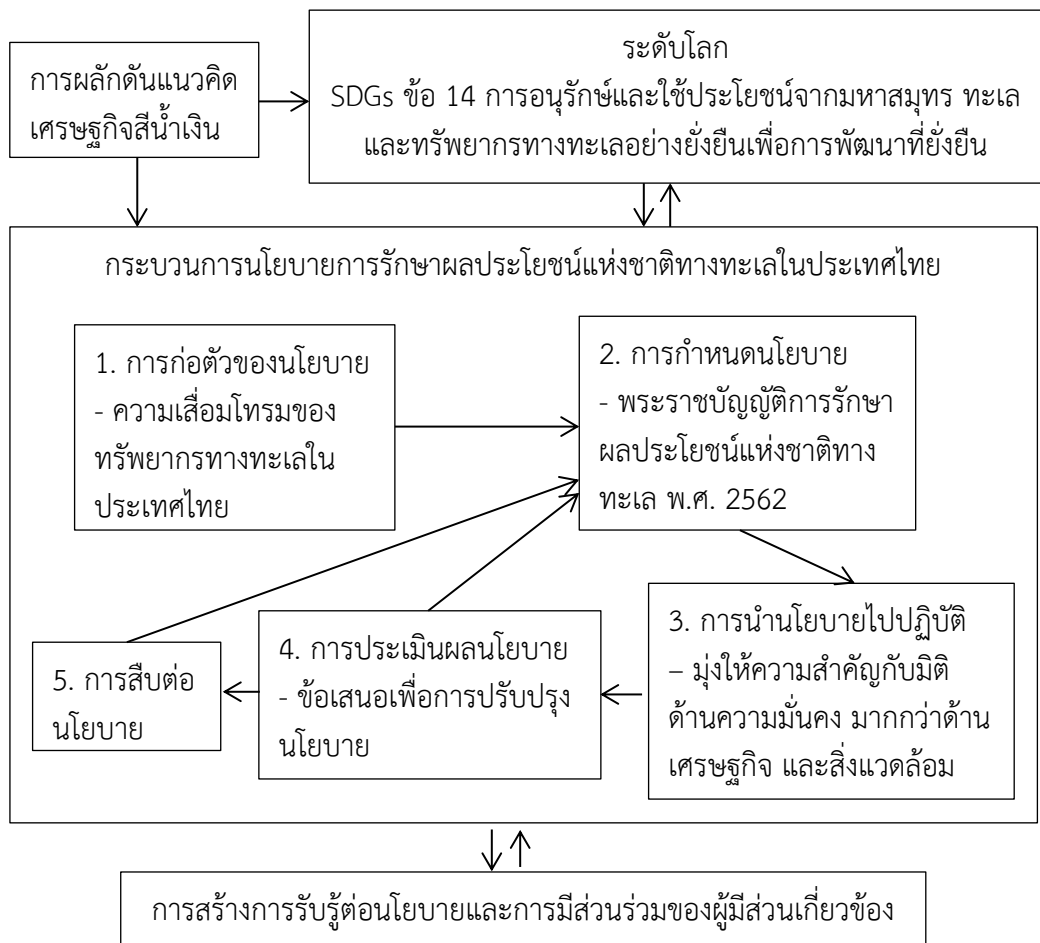
ขั้นตอนที่ 5 การออกแบบนโยบายเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ปรับกฎหมายในระดับล่าง และมีการนำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินในระดับนโยบายเพื่อให้แน่ใจว่าจะได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายการเมืองในระดับสูงและนำไปสู่การกำหนดนโยบายได้จริง รวมถึงต้องมีการกำหนดระยะเวลาการทำงาน เป้าหมาย การวัดผลการดำเนินการ และควรจำแนกเป็นเป้าหมายระยะสั้น กลาง ยาว ของทรัพยากรต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 6 การนำนโยบายเศรษฐกิจสีน้ำเงินไปสู่การปฏิบัติ มีเอกสารนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย และไม่ทำงานซ้ำซ้อนกัน นอกจากนี้ควรจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความชัดเจนเรื่องบทบาทและความรับผิดชอบระหว่างผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลาย

ขั้นตอนที่ 7 การติดตามและประเมินผลนโยบาย โดยมีการประเมินผลนโยบายเป็นระยะ เปิดเผยให้สาธารณชนได้รับทราบ เพื่อเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ (โสภารัตน์ จารุสมบัติ, 2562)

จากคำแนะนำข้างต้น ประเทศไทยมีการดำเนินการแล้วในหลายขั้นตอน เช่น การมีกฎหมายและหน่วยงานที่ผลักดันการนำนโยบายตามแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินไปปฏิบัติ แต่อาจต้องเพิ่มในเรื่องการสื่อสาร ทำความเข้าใจเพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของนโยบายและมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายมากขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาพที่ 2 สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ

ที่มา: ผู้เขียน

องค์ความรู้ที่ได้รับจากบทความ สรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1) แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินเป็นปัญหาในระดับโลก มีความเกี่ยวข้องกับคนในวงกว้าง การขับเคลื่อนแนวคิดสู่การปฏิบัติจึงต้องทำทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ และระดับชุมชน

2) การขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินในประเทศไทยทำโดยใช้ “นโยบายสาธารณะ” มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 แต่ตัวนโยบายให้ความสำคัญกับมิติด้านความมั่นคง มากกว่ามิติทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม หากวิเคราะห์จากกระบวนการนโยบายก็สามารถทำการปรับปรุงแก้ไขนโยบาย

ให้คำนึงถึงมิติด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เพราะถือเป็นนโยบายที่ดีและควรที่จะมีการสืบต่อ สอดคล้องกับตัวแบบการกำหนดนโยบายสาธารณะโดยใช้ตัวแบบการเปลี่ยนแปลงในส่วนเพิ่ม ที่การกำหนดนโยบายไม่ได้เกิดจากความถูกต้อง สมบูรณ์จากการตัดสินใจเพียงครั้งเดียว กระบวนการกำหนดนโยบายน่าจะเริ่มจากสิ่งที่ได้เรียนรู้แล้วหรือมีประสบการณ์มาก่อน จากนั้นก็จะสำรวจหรือประเมินข้อผิดพลาดหรือส่วนที่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ และดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเฉพาะส่วนที่เห็นว่าผิดพลาดหรือยังไม่เป็นที่พอใจนั้น เพื่อให้นโยบายดังกล่าวมีความผิดพลาดน้อยลง หรือได้ผลเป็นที่น่าพอใจมากขึ้น (มยุรี อนุমানราช ธน, 2549)

3) เมื่อเกิดนโยบายการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลขึ้นแล้ว องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันนโยบายต้องสร้างการรับรู้เพื่อให้เกิดการยอมรับในวงกว้าง รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับ เช่น ชุมชนชายฝั่งทะเล ผู้ประกอบอาชีพประมง ผู้ประกอบการท่องเที่ยว บริษัทเอกชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล เป็นต้น นโยบายก็จะได้รับการสานต่อและก่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติ

สรุป

จากสถานการณ์และปัญหาการทำลายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในประเทศต่าง ๆ ของโลก นำมาสู่แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินที่ต้องการให้เกิดการใช้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างสมดุลในมิติทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง แนวคิดนี้ได้กลายมาเป็นวาระสำคัญระดับโลกคือวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนข้อ 14 การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย ได้ทำการลงนามรับรองและนำไปกำหนดเป็นนโยบาย ดังที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่ดี แต่ก็เป็นเรื่องใหม่ที่มีข้อบกพร่องเพราะนโยบายมุ่งเน้นมิติด้านความมั่นคงมากเกินไป จนลดทอนการให้ความสำคัญกับด้านอื่น ๆ เพราะการใช้ทรัพยากรทางทะเลมีขอบเขตกว้างทั้งในระดับโลก ประเทศ และชุมชน มีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน เช่น ภาคการประมง ภาคการท่องเที่ยว ภาคอุตสาหกรรมที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ชุมชนชายฝั่งทะเล เป็นต้น ดังนั้น การปรับปรุงนโยบายต้องสร้างการตระหนักรู้เรื่องความสำคัญ ปัญหาจากการใช้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2557). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2557). ขอบเขตพื้นที่ระบบนิเวศ/ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในความดูแลของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.dmcr.go.th/upload/nws/file/file-626763237.pdf>
- จุฬารัตน์ พรหมทัต. (2562). Blue Economy เทรนด์ใหม่ที่ได้รับความสนใจในระดับโลก. วารสารสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 9(91), 3.
- ธนิต โสรัตน์. (2560). เอกสารการบรรยายเรื่องเศรษฐกิจสีคราม: ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิรมล สุธรรมกิจ และอนิน อรุณเรืองสวัสดิ์. (2561). การศึกษาแนวโน้มของการพัฒนาจังหวัดชายฝั่งทะเลของประเทศไทยเพื่อเข้าสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปุนทริกา เรืองฤทธิ์. (2560). Blue Economy กำลังก่อตัวในน่านน้ำเอเชียตะวันออก (ตอนที่ 1). สืบค้น 3 สิงหาคม 2565, จาก <https://thaipublica.org/2017/11/>.
- มยุรี อนุมานราชชน. (2549). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- วัชริน มีรอด และคณะ. (2560). การพัฒนากรอบการจัดทำบัญชีเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2562). เศรษฐกิจสีน้ำเงิน ความท้าทายใหม่ของเศรษฐกิจไทย. TSRI Policy Brief, 9(34), 1-8.
- สุทนต์ สนิธิรัตน์. (2561). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีน้ำเงินในบริบทของประเทศไทย. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.fisheries.go.th/>
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ. (2562). กระบวนการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจสีน้ำเงิน. ในโสภารัตน์ จารุสมบัติ (บรรณาธิการ). คู่มือการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจสีน้ำเงินของประเทศไทย. (น. 34-57). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิศักดิ์ อีสรางกูร ณ อยุธยา. (2561). เขตเศรษฐกิจสีน้ำเงินของประเทศไทย (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- UN in western Europe. (2020). Blue Economy: oceans as the next great economic frontier. Retrieved October 10, 2022, from <https://unric.org/en/blue-economy-oceans-as-the-next-great-economic-frontier/>